

Saldus Svētā Jāņa baznīcas kapenēs apbedīto Osten-Sakenu un Brinkenu dzimtas piederīgo antropoloģiskais raksturojums

Rīta Grāvere

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Latvija

Ievads. 1995. gadā Saldus Svētā Jāņa evaņģēliski luteriskajā baznīcā remonta laikā, atsedzot veco grīdas segumu un pazeminot grīdas līmeni, tika atsegta un arheoloģiski izpētīta divu šeit apbedīto baltvācu dzimtu – Osten-Sakenu un Brinkenu – kapenes.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Sniegt abu šo dzimtu piederīgo antropoloģisko raksturojumu, izmantojot fiziskajā antropoloģijā pieņemtās metodes.

Rezultāti. Atsedzot 20,9 m² lielu platību, tika izpostīti 25 pieaugušo un 10 bērnu apbedījumi. No Osten-Sakenu dzimtas piederīgajiem antropoloģiskajai izpētei derīgi bija sešu vīriešu un trīs sieviešu apbedījumi, no Brinkenu dzimtas – četrus vīriešu un divus sieviešu apbedījumi, kā arī divu bērnu zobu materiāls. Atpazīstamākie no dzimtas pārstāvjiem, kuriem varēja nolasīt vārdus, bija Heinrihs Johans fon Sakens (1715–1754) un Agnese fon den Brinkena (1691–1755).

Antropoloģiskā materiāla izpēte parādīja abu dzimtu samērā līdzīgu antropoloģisko raksturojumu, kas izpaudās gan visai izteiktā abu dzimtu kranioloģisko pazīmju variācijā, gan arī šo dzimtu vidējos rādītājos. Gan Osten-Sakenu, gan Brinkenu dzimtu pārstāvju caurmēra antropoloģiskais komplekss iemiesoja mezokrānu antropoloģisko tipu ar garu (187,8 mm), platu (145,3 mm), zemu (131 mm) galvaskausu un vidēji platu, augstu seju. Taču abu dzimtu sastāvā izcēlās arī vairāki antropoloģiskie tipi. Starp Osten-Sakenu dominēja fiziskais tips ar iegarenu galvaskausu ar zemu velvi, šauru, vidēji garu, reizēm zemu seju ar augstu virsdeguni, kā arī stipri izvirzītu degunu un augstām acu orbītām, bet Brinkenu dzimtas pārstāvji atšķīrās ar šaurāku (dolihokrānu) galvaskausu. Savukārt Osten-Sakenu dzimtas sievietes iemiesoja no dzimtas vīriešiem atšķirīgu mezobrahokrānu fizisko tipu ar platu seju.

Secinājumi. Abu dzimtu piederība ģermāņu cilmei neraisa šaubas. To apliecina vairākas specifiski ģermāņu antropoloģiskajam lokam raksturīgas pazīmes – pazema vai zema galvaskausa velve, šaurs deguns, augstas apaļas orbītas. Visai līdzīgs fizisko pazīmju komplekss bija pārstāvēts starp 13.–14. gs. Rīgas Doma baznīcas dārzā ķieģeļu šķirstos apbedītajiem. Šo antropoloģisko kompleksu saista ar ģermāņu loka Ziemeļrietumu izcelsmes morfoloģisko tipu, kas nāk no Ziemeļvācijas. Jāpieņem, ka šis morfoloģiskais tips ir pārstāvēts arī starp Osten-Sakenu un Brinkenu dzimtas piederīgajiem. Zobu materiāla izpēte liecināja, ka zināma zobu gracilitāte savienojumā ar vairākām Dienvidu gracilā zobu tipa iezīmēm (*tami* papildpauguriņu un trigonīda distālo kori) norāda uz šo tipu.